

PATVIRTINTA
Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazijos
direktorius
2019 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-111

**VILNIAUS JONO BASANAVIČIAUS PROGIMNAZIJOS
PIRMOSIOS PAGALBOS SUTEIKIMO
INSTRUKCIJA
NR. 2**

**I SKYRIUS
BENDROJI DALIS**

1. Svarbiausios sėkmės sąlygos, teikiant pirmąją pagalbą nukentėjusiems nelaimingų atsitikimų atvejais, yra teikiančio pagalbą asmens veiksmų greitumas ir teisingumas.

2. Bendrosios pirmosios pagalbos suteikimo taisyklės:

2.1. išsiaiškinti nelaimingo atsitikimo situaciją ir nustatyti nukentėjusiojo būklę;

2.2. prieš teikiant pirmąją pagalbą, įsitikinti, kad tai yra saugu. Jei situacija pavojinga gyvybei, sveikatai (pravažiuojantis transportas, kritimo pavoju, griūvantys, krentantys daiktai, gaisras, nuodingos medžiagos, elektros srovė, nukentėjęs žmogus agresyvus, ar galite užsikrėsti pavojinga liga) teikti pirmąją pagalbą draudžiama. Imtis priemonių pavojingai situacijai pakeisti (gesinti gaisrą, išjungti elektros srovę, kvieсти pagalbą, naudoti apsaugos priemones ir t.t.);

2.3. nenaudoti priemonių, kurios gali pabloginti nelaimingo atsitikimo situaciją (pvz. nejungti elektros prietaisų, nedegti degtukų, jei aplinkoje yra sprogiųjų dujų mišinio – gamtinį dujų, benzino garų ir t.t.);

2.4. nebloginti nukentėjusiojo būklės (pvz. netraukti jo iš sudaužyto transporto, įtarus, kad lūžęs stuburas);

2.5. išnešti nukentėjusį iš pavojingos aplinkos, nutraukti žalingą veiksnį;

2.6. pirmąją pagalbą teikti kuo skubiau;

2.7. jei nukentėjęs žmogus sužalotas keliose vietose ar keliais būdais, pirmąją pagalbą pradėti nuo to sužalojimo, kuris pavojingiausias gyvybei (pvz. stipraus kraujavimo stabdymas → gaivinimas → žaizdų tvarstymas → imobilizacija);

2.8. jei yra daug nukentėjusių, pirmiausia pagalbą teikti tiems, kurių gyvybei gresia didžiausias pavojus;

2.9. esant reikalui, iškvieсти greitą medicinos pagalbą

BENDRUOJU PAGALBOS TELEFONU – .

3. Kiekvienas privalo mokėti greitai ir teisingai atpalaiduoti nukentėjusį nuo elektros srovės, daryti išorinį (netiesioginį) širdies masažą ir dirbtinį kvėpavimą, sustabdyti kraujavimą, perrišti žaizdą ir nudegimus, pritvirtinti įtvarą lūžimų atvejais, teikti pagalbą užspringus, praradus sąmonę, pernešti ir pervežti nukentėjusį.

4. Delsiant ir ilgai ruošiantis, nukentėjęs gali mirti.

5. Jei nukentėjęs nekvėpuoja ir neapčiuopiamas jo pulsas (1 pav.), reikia nedelsiant teikti jam pirmąją pagalbą, o ne laikyti mirusiu. Daryti išvadą, kad nukentėjęs yra miręs, gali tik gydytojas.

1 pav. Nukentėjusiojo būklės įvertinimas

6. Gaivinimo rezultatai bus teigiami tik tada, jei nuo širdies sustojimo praėjo ne daugiau kaip 4 minutės, todėl pirmoji pagalba turi būti teikiama tuoju pat ir, jei tai įmanoma, nelaimės vietoje.

7. **!** Visus dirbančiuosius Progimnazijoje reikia periodiškai supažindinti:

- 7.1. su pirmosios pagalbos teikimo būdais nukentėjusiems;
- 7.2. kaip atpalaiduoti nukentėjusį nuo elektros srovės (praktiškai apmokyti);
- 7.3. su gaivinimo principais.

8. Progimnazijos darbuotojai, dirbantys galimos profesinės rizikos sąlygomis (veikiami kenksmingų veiksnių ar dirbantys pavojingą darbą) privalo įgyti pirmosios pagalbos teikimo žinių ir įgūdžių. Šiuos užsiėmimus turi pravesti kompetentingi medicinos ir technikos bei inžinerijos darbuotojai.

9. Kad pirmoji pagalba būtų savalaikė ir efektyvi, personalo nuolatinio buvimo vietose turi būti pirmosios pagalbos rinkiniai (2 pav.) su priemonių rinkiniu, reikalingu suteikti pirmają pagalbą.

2 pav. Pirmosios pagalbos rinkiniai

10. Pirmosios pagalbos rinkiniai laikomi gerai matomose, atitinkamai paženklintose vietose (3 pav.).

3 pav. Pirmosios pagalbos rinkinio ženklinimas

11. Kad pirmoji pagalba būtų organizuota teisingai, reikia vykdyti šias sąlygas:

11.1. Progimnazijoje turi būti paskirti asmenys, atsakingi už pirmosios pagalbos priemonių papildymą ir būklę pirmosios pagalbos rinkiniuose;

11.2. turi būti organizuota griežta ir sistemingai vykdoma kontrolė.

12. Pirmosios pagalbos rinkinys turi turėti tame esančiu priemonių aprašymą.

II SKYRIUS

PIRMOSIOS PAGALBOS SUTEIKIMAS SUŽEISTAJAM

13. Prieš pradedant teikti pirmają pagalbą sužeistajam reikia švariai nusiaplauti rankas, pagal galimybę dezinfekuoti jas (4 pav.).

4 pav. Rankų plovimas

14. Žaizdos negalima plauti vandeniu, barstyti milteliais ir tepti tepalaais.
15. Negalima šluostyti nuo žaizdos smėlio, žemų ir pan. Reikia tik atsargiai pašalinti nešvarumus, esančius aplink žaizdą.
16. Jeigu iš žaizdos stipriai bėga kraujas, tai iš pradžių reikia sustabdyti kraujavimą (žr. III skyrių).
17. Kad nešvarumai nepatektų į žaizdą, valyti reikia nuo žaizdos kraštų išorės link; nuvalytos odos plotelį, prieš perrišant žaizdą, reikia sutepti žaizdą dezinfekavimo tirpalu.
18. Iš žaizdos negalima šalinti krauko krešulių, kad nesukelti stipraus kraujavimo.
19. Perrišant žaizdą, negalima rankomis liesti tos raiščio dalies, kuri bus dedama ant pačios žaizdos.
20. Žaizdą aprišti steriliu tvarsčiu. Juostinis tvarstis paprastai vyniojamas iš kairės į dešinę (5 pav.) nuo plonesnės kūno dalies link storesnės taip, kad kiekviena tvarsčio vija glaudžiai prispaustą pusę pirmosios pločio. Kad tvarstis nenusivyniotų ar nenusmuktų, tvarstymo pradžioje ir pabaigoje vyniojama po kelias tvirtinamąsias vijas.

5 pav. Žaizdos tvarstymas

21. Kai nėra sterilaus tvarsčio, paviršinę žaizdą galima aprišti švaria laidyne išlygintą nosine arba išlygintu bet kokios medžiagos gabalu.
22. Idrėskimai apiplaučiami žaizdų dezinfekavimo tirpalu ir aprišami.
23. Esant bet kokiai giliai žaizdai, būtina kvalifikuota chirurginė pagalba.

III SKYRIUS **KRAUJAVIMAS**

24. Kraujavimas būna (6 pav.):
  - 24.1. kapiliarinis - iš paviršinių žaizdų kraujas teka lašais;
  - 24.2. veninis - iš žaizdos kraujas teka lėtai, palyginti gausiai, o iš gilesnių žaizdų (pjautinių, durtinių) nenutrūkstamai plūsta tamsiai raudonas kraujas;
  - 24.3. arterinis - pavojingiausias iš visų kraujavimų. Iš žaizdos pulsuojančia srove veržiasi skaičiai raudonas kraujas.

a) Arterinis   b) Veninis   c) Kapiliarinis

6 pav. Kraujavimo rūšys

25. ! Norint sustabdyti kraujavimą, reikia:

25.1. pakelti kraujuojančią galūnę (7 pav.);

7 pav. Kraujavimo stabdymas

25.2. kraujuojančią žaizdą uždengti gniutulu, padarytu iš tvarstomosios medžiagos, ir žaizdos neliečiant pirštais, prispausti iš viršaus; tokioje padėtyje laikyti 3-4 min. (8 pav.);

8 pav. Kraujuojančios žaizdos tvarstymas

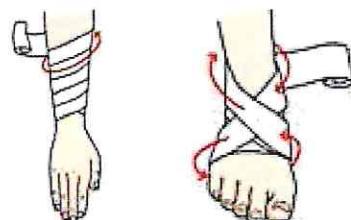
25.3. nustojus kraujuoti, ant pirminės tvarstomosios medžiagos reikia uždėti dar vieną pagalvėlę ir sužeistą vietą tvarstyti truputį paveržiant (9 pav.);

9 pav. Žaizdos tvarstymas

25.4. stebeti, kad nesutriktų pažeistos galūnės krauko apytaka.

26. Tvarstyti ranką ar koją reikia iš apačios į viršų, t.y. nuo pirštų kūno link (10 pav.).

10 pav. Rankos ir kojos tvarstymas

27. Kraujavimas iš vidaus organų yra labai pavojingas gyvybei. Vidinio kraujavimo požymiai:

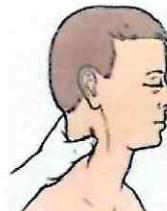
- 27.1. ryškus veido išbalimas;
- 27.2. silpnumas;
- 27.3. dažnas pulsas;
- 27.4. dusulys;
- 27.5. galvos svaigimas;
- 27.6. troškulys;
- 27.7. sąmonės netekimas.

28. Vidinio kraujavimo atvejais reikia:

- 28.1. skubiai kvesti gydytoją;
- 28.2. nukentėjusiajam suteikti visišką ramybę;
- 28.3. neduoti nukentėjusiam gerti;
- 28.4. traumos vietoje uždėti pūslę su ledu ar šaltu vandeniu.

29. Greitai sustabdyti kraujavimą galima prispaudus pirštais kraujuojančią kraujagyslę prie atitinkamo kaulo aukšciau žaizdos. Spausti reikia gana stipriai:

29.1. **apatinės veido dalies** - prispaudžiant žandikaulio arteriją prie apatinio žandikaulio krašto (11 pav. A);

11 pav. A Kraujavimo stabdymas

29.2. **smilkinio ir kaktos** - vietinis prispaudimas, sterilus spaudžiamasis tvarstis, jo prispaudimas ranka (11 pav. B);

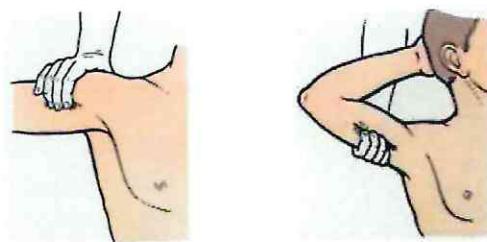
11 pav. B Kraujavimo stabdymas

29.3. **pažasties ir peties** (artி peties sąnario) - prispaudžiant po raktikauliu esančią arteriją prie kaulo, duobutėje virš raktikaulio (11 pav. C);

11 pav. C Kraujavimo stabdymas

29.4. **dilbio** - prispaudžiant peties arteriją peties viduryje iš vidinės pusės (11 pav. D);

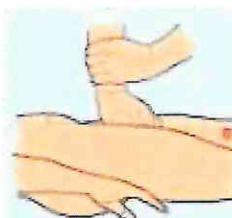
11 pav. D Kraujavimo stabdymas

29.5. **plaštakos ir pirštų** - prispaudžiant dvi arterijas apatiniaiame dilbio trečdalyje prie plaštakos (11 pav. E);

11 pav. E Kraujavimo stabdymas

29.6. **blauzdos** - prispaudžiant šlaunies arteriją prie dubens kaulų (11 pav. F);

11 pav. F Kraujavimo stabdymas

29.7. **pėdos** - prispaudžiant arteriją, einančią per pėdos nugarę;

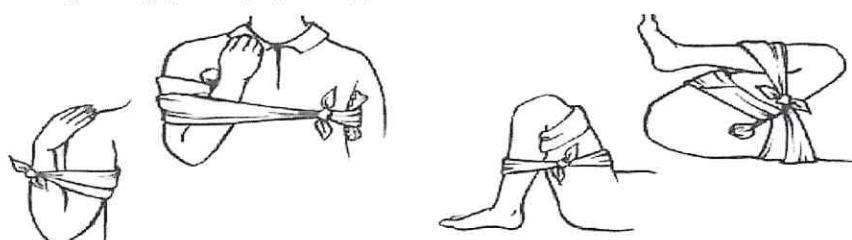
30. Jei nėra galūnės kaulų lūžimų, kraujavimą galima sustabdyti sulenkiant galūnę per sąnarį (12 pav.):

30.1. paraitoti kelnes arba rankovę;

30.2. iš bet kokios medžiagos padarius gnužulą įdėti ji į duobutę, kuri susidaro sulenkus sąnarį, esantį aukščiau sužeistos vietas;

30.3. kiek galima smarkiau sulenkti sąnarį, esantį virš gnužulo;

30.4. ranką ar koją tokioje padėtyje surišti arba perrišti prie nukentėjusio liemens.

12 pav. Kraujavimo sustabdymas sulenkiant galūnę per sąnarį

31. Kai sulenkinti galūnės per sąnarį negalima ar žaizda ne galūnėje, reikia uždėti spaudžiamajį tvarstį.

32. **⚠ Kraujui tekant iš nosies, reikia:**

32.1. nukentėjusijį pasodinti, o galvą šiek tiek palenkti į priekį;

32.2. virš ir ant nosies uždėti šaltą kompresą;

32.3. į nosį įkišti gabaliuką vatos arba marlės ir pirštais suspausti šnerves.

33. Jei kraujas teka iš burnos ar vėmiant krauju, nukentėjusį žmogų paguldyti ant šono ir skubiai iškvesti gydytoją.

IV SKYRIUS PIRMOJI PAGALBA NUDEGUS

34. Nudegimai būna:

34.1. terminiai - dėl ugnies, garų, karštų daiktų ir medžiagų poveikio (13 pav.);

13 pav. Terminis nudegimas

34.2. cheminiai - dėl rūgščių, ir šarmų poveikio (14 pav.);

14 pav. Cheminis nudegimas

34.3. elektriniai - dėl elektros srovės ir elektros lanko poveikio (15 pav.).

15 pav. Elektrinis nudegimas

35. Nudegimai būna keturių laipsnių (16 pav.):

1 laipsnis

2 laipsnis

3 laipsnis

4 laipsnis

16 pav. Nudegimų laipsniai

35.1. pirmas - odos paraudimas ir patinimas;

35.2. antras - pūslių susidarymas;

35.3. trečias - paviršinių ir gilesnių odos sluoksnių apmirimas;

35.4. ketvirtas - odos suanglėjimas, raumenų, sausgyslių ir kaulų pakenkimai.

36. Terminiai ir elektriniai nudegimai:

36.1. užsidegus nukentėjusio rūbams, reikia greitai ant jo užmesti paltą ar kitą standų audinį, arba užgesinti liepsną vandeniu;

36.2. negalima bėgti degant rūbams;

36.3. teikiant pagalbą, negalima nukentėjusio odos liesti rankomis, tepti tepalais, alyvomis, vazelinu, barstyti geriamają soda, krakmolu ir pan.;

36.4. negalima prapjauti pūslės, šalinti prilipusios prie nudegusios vietas mastikos, kanifolijos ar kitokių smalingų medžiagų;

36.5. jeigu yra galimybė atvésinti nuplikytą odos plotą šaltu vandeniu, reikia kiek galima skubiau tai padaryti. Nuplikytą odą užtenka šaldyti apie 5 minutes iškart po nelaimės;

36.6. jei nudegimas yra I ar II laipsnio ir apima nedidelį plotą, pakenktą vietą reikia aprišti sterilia medžiaga (17 pav.);

17 pav. Nudegimo vietas aprūpimas sterilia medžiaga

36.7. nuo apdegusios vietas negalima plėsti drabužių ar avalynės - juos reikia atsargiai perkirpti ir nuimti;

36.8. jei nuimti drabužių neįmanoma, ant jų reikia uždėti sterilių tvarstį ir skubiai gabenti į gydymo įstaigą;

36.9. esant gausiems nudegimams, nukentėjus, jo neišrengiant, reikia suvynioti į švarią paklodę ar kitą audinį, šiltai apkloti, pagirdyti šilta arbata ir suteikti visišką ramybę, kol atvyks gydytojas;

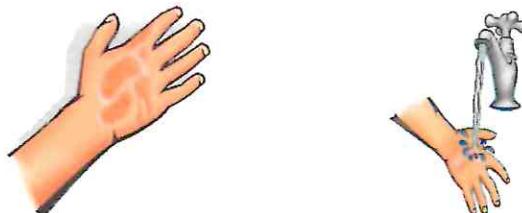
36.10. esant pirmiems šoko požymiams (stiprus išbalimas, paviršutiniškas kvėpavimas, vos apčiuopiamas pulsas) reikia nuraminti nukentėjus, žmogų paguldyti taip, kad gyvybiškai svarbūs organai (galvos smegenys, širdis ir kt.) būtų pakankamai aprūpinami krauju: paguldyti ant nugaros, nuleisti galvą, pakelti kojas aukščiau širdies lygio;

36.11. apdegusį veidą reikia uždengti sterilios marlės skarele;

36.12. apdegus akis, reikia dėti ant akių šaltus pavilgus ir nedelsiant gabenti nukentėjus pas gydytoją.

37. Cheminiai nudegimai:

37.1. norint kuo greičiau sumažinti cheminės medžiagos koncentraciją ir veikimo laiką, reikia nudegintą vietą 15-20 min. plauti greitai tekančio šaldo vandens srove iš čiaupo (18 pav.) arba kibiro;

18 pav. Cheminės medžiagos koncentracijos ir veikimo laiko sumažinimas

37.2. kai rūgščių ar šarmų patenka ant odos per rūbus, juos reikia nuplauti vandeniu nuo rūbų, o paskui atsargiai perkirpus nuvilkti nuo nukentėjusiojo;

37.3. jei ant kūno sieros rūgštis ar šarmai patenka sausu pavidalu, juos reikia šalinti sausa vata ar gabalėliu medžiagos, po to stropiai vandeniu nuplauti pakenktas odos vietas;

37.4. tolesnė pagalba tokia pati, kaip ir terminių nudegimų atvejais;

37.5. rūgščiai patekus į burną ar akis tirpalą, garų ar dujų pavidalu, skubiai reikia akis ir burną praplauti dideliu vandens kiekiu ir kuo skubiau iškvesti gydytoją ar kreiptis į gydymo įstaigą;

37.6. jei rūgščių ar šarmų patenka į stemplę, reikia skubiai iškvesti gydytoją;

37.7. kol gydytojas atvyks, nukentėjusį reikia paguldyti, šiltai apkloti, ant pilvo uždėti šaltą daiktą (skausmui sumažinti), iš burnos šalinti seiles ir gleives;

37.8. nukentėjusiam pradėjus dusti reikia daryti dirbtinį kvėpavimą „**iš burnos į nosį**“ būdu, nes burnos gleivinė nudeginta;

37.9. plauti skrandžio, dirbtinai sukeliant vėmimą, negalima;

37.10. jei nukentėjės vemia pats, reikia duoti išgerti ne daugiau kaip tris stiklines vandens;

37.11. suteikus pirmąją pagalbą, nukentėjusį reikia skubiai gabenti į gydymo įstaigą.

V SKYRIUS GAIVINIMO BŪDAI

38. Prieš pradēdamas teikti pirmąją pagalbą (gaivinimą), gaivintojas turi labai greitai įvertinti situaciją ir galimus pavojus: transporto judėjimą, krintančias nuolaužas, sklindančius dūmus, ugnį, dujas ir kt. ir imtis visų įmanomų atsargumo priemonių.

39. Labai svarbus pirmosios pagalbos veiksmų nuoseklumas. Jų sekai atsiminti naudojama formulė **P–P–P (Patikrink, Paskambink, Padėk)**.

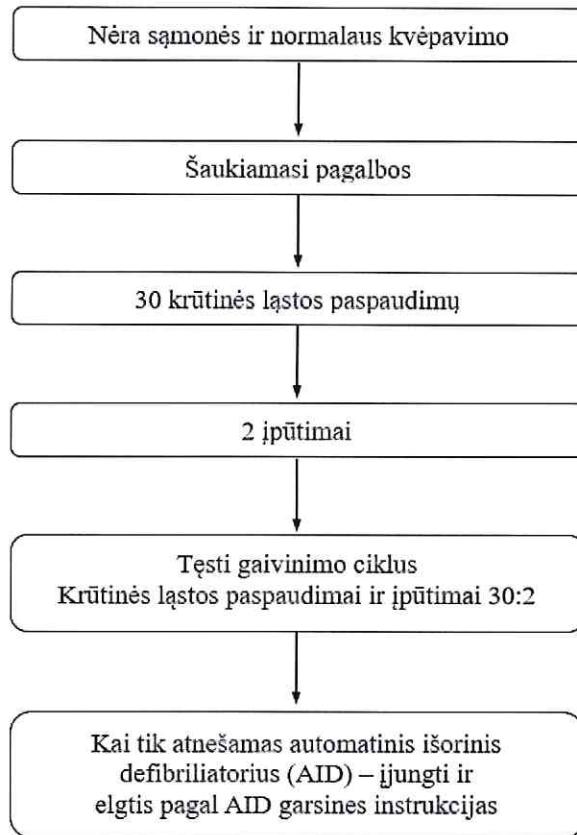
40. Patikrinamas asmens sąmoningumas atsargiai ji pajudinant ir paklausiant „kaip jaučiatės?“.

19 pav. Pirmosios pagalbos veiksmų nuoseklumas

41. Jeigu žmogus atsako ar sujuda, jo padėties keisti nereikia (jei negresia pavojus, pavyzdžiui, dėl automobilių judėjimo, krintančių nuolaužų, toksiškų dūmų ir dujų); įvertinama jo būklė, jei reikia, kviečiama pagalba (GMP - greitosios medicinos pagalbos stotis) ir asmuo nuolat stebimas.

42. Jeigu žmogus nejuda ir neatsako (nesąmoningas), kviečiama pagalba. Tolesnė suaugusio žmogaus pradinio gaivinimo veiksmų sekai:

43. **⚠️ Labai svarbu kuo skubiau kvesti pagalbą.** Jeigu yra vienas gaivintojas, jis turi spręsti atsižvelgdamas į esamą situaciją ir esamas ryšio priemones, stengiantis iškvesti greitą medicinos pagalbą kaip įmanoma anksčiau ir greičiau.

44. Kai gaivintojas yra vienas, **kviečiant pagalbą, gaivinimas gali būti sustabdytas ne ilgiau kaip 2 minutėms.**

45. Esant daugiau nei vienam gaivintojui, **vienas iš jų pradeda gaivinimą, kitas – kviečia pagalbą.**

46. **Patikrinama, ar laisvi kvėpavimo takai:** pastumiamas žemyn apatinis žandikaulis, pražiodinamas nukentėjusysis ir pažiūrima, ar nėra svetimkūnių, dantų protezų, gleivių. Jei yra, įkišamas rodomasis pirštas į burną ir kablio formos judejimas jie pašalinami.

47. **Nustatoma, ar žmogus kvėpuoja:** atveriami kvėpavimo takai, stebima, ar juda krūtinės ląsta, klausoma, ar girdéti kvėpavimas ir (ar) jaučiamas oro judejimas skruostu (akies kampu). Tai turi trukti ne ilgiau kaip 10 sekundžių.

48. **⚠️ Kvėpavimo takų atvėrimas:**

48.1. jeigu žmogus kvėpuoja ir yra nesąmoningas, jį reikia paguldyti ant šono ir nuolat stebeti. Įtarus stuburo traumą, to daryti negalima. Būtina stebeti kvėpavimą ir laukti kol atvyks greitoji medicinos pagalba;

48.2. jeigu žmogus nekvėpuoja, pradedamas kvėpavimo ir kraujotakos palaikymas ir (ar) atkūrimas atliekant krūtinės ląstos paspaudimus ir įpūtimus (KKP).

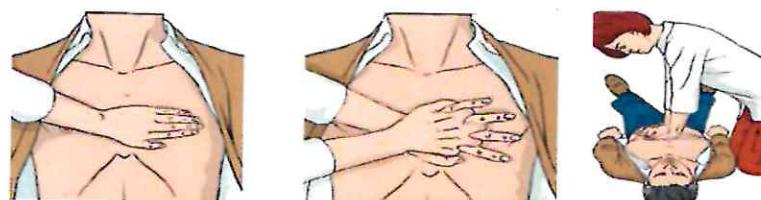
49. **⚠️ Gaivinimo metodika žmogui nekvėpuojant:**

49.1. nukentėjusį paguldyti aukšteliinką ant kieto pagrindo. Atsiklaupti šalia jo ant

kelių;

49.2. atlaisvinti drabužius, rasti krūtinkaulį;

49.3. ant krūtinkaulio vidurio dėti rankas. Rankos per alkūnę turi būti ištiestos, rankų delnai atversti 90° kampu, kad būtų siaura prispaudžianti plokštuma. Gaivintojo pečių juosta turi būti vienoje vertikalioje plokštumoje su gaivinamojo krūtinkauliu;

20 pav. Krūtinės ląstos paspaudimai

49.4. krūtinės ląstos paspaudimų ir įpūtimų santykis (nepriklausomai nuo gaivintojų skaičiaus) – 30:2. Po 30 krūtinės ląstos paspaudimų daromi 2 įpūtimai ir t. t. Paspaudimų greitis – mažiausiai 100 k./min., bet ne daugiau kaip 120 k./min. (du paspaudimai per sekundę); paspaudimų gylis – ne mažiau kaip 5 cm, bet ne daugiau kaip 6 cm; įpūtimo trukmė – vidutiniškai 1 sekundė, tūris – pakankamas, kad pakiltų krūtinės ląsta. Krūtinės ląstos paspaudimai atliekant įpūtimus neturi būti nutraukiti ilgiau kaip 10 sekundžių. Visi gaivintojai atlieka krūtinės ląstos paspaudimus, o apmokyti atlikti įpūtimus gaivintojai derina krūtinės ląstos paspaudimus su įpūtimais.

50. Periodiškai tikrinti, ar nukentėjės pradėjo kvėpuoti.

51. Gaivinti, kol atvyksta medikai arba pats nukentėjės pradės kvėpuoti.

52. Jei gaivintojas dėl kokių nors priežasčių negali atlikti dirbtinio kvėpavimo, turi daryti tik krūtinės ląstos paspaudimus.

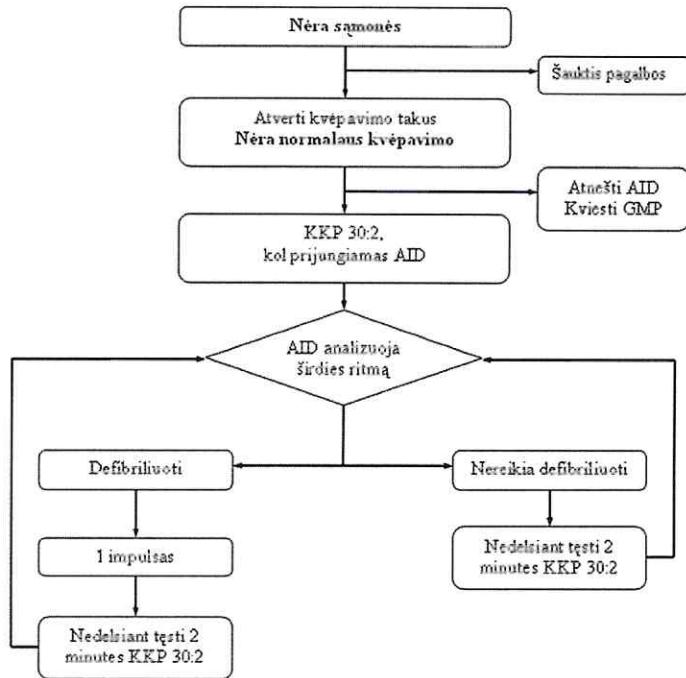
53. Esant skilvelių virpėjimui, skilvelių plazdėjimui ar skilvelinei tachikardijai (nėra pulso), atliekama defibriliacija (elektrošokas).

54. Esant galimybei, kiek įmanoma greičiau panaudoti automatinį išorinį defibriliatorių (AID) (21 pav.).

21 pav. Automatinis išorinis defibriliatorius

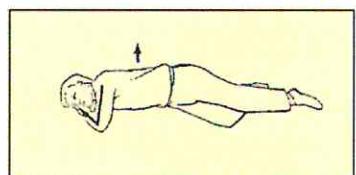
55. Gaivinimo veiksmų seka naudojant automatinį išorinį defibriliatorių:

56. Visi modernūs defibriliatoriai sukonstruoti taip, kad įjungus aparatas pats pasako, ką reikia daryti.

57. Ant defibriliatoriaus dėžės surašyti ir pirmieji gaivinimo veiksmai, kuriuos turi atlikti pagalbą teikiantis žmogus.

58. Jeigu žmogus pradeda pats kvėpuoti, bet lieka be sąmonės, jį paguldyti ant šono. Nuolat stebeti jo būklę. Kvėpavimui išnykus, žmogų tuo pat versti ant nugaros ir pradėti gaivinti.

59. Gaivinimas tēsiamas tol, kol:
- 59.1. atvyksta pagalba (GMP);
  - 59.2. atsiranda gyvybės požymiai;
  - 59.3. gaivintojas išsenka ir (ar) kyla tiesioginė grėsmė gaivintojo gyvybei.

60. ! Užspringusiojo gaivinimas ir veiksmų seką:

60.1. viršutinių kvėpavimo takų obstrukciją gali sukelti svetimkūnis. Dažniausiai tai atsitinka valgant. Svetimkūnis gali sukelti dalinę arba visišką kvėpavimo takų obstrukciją;

60.2. esant dalinei (lengvai) kvėpavimo takų obstrukcijai (nepraeinamumui), jei žmogus gali įkvėpti, garsiai kosėti, yra sąmoningas ir gali kalbėti. Gaivintojas neturi trukdyti pacientui pačiam pašalinti svetimkūnį iš kvėpavimo takų, tačiau lieka prie jo ir jį stebi. Jeigu tokiu būdu svetimkūnis nepašalinamas, reikia kvieсти greitą medicinos pagalbą;

60.3. esant visiškai (sunkiai) kvėpavimo takų obstrukcijai (nepraeinamumui), žmogus negali įkvėpti, todėl negali kalbėti, gali tyliai ar be garso kosėti, dažniausiai plaštaka laiko apglėbęs kaklą. Reikėtų paklausti, ar jis užspringo. Jei yra visiška kvėpavimo takų obstrukcija, pamėlynuoja oda ir gleivinės, žmogus netenka sąmonės. Jei nesuteiksime pagalbos tuo pat, žmogus mirs;

60.4. **veiksmai:** penkis kartus suduoti į tarpumentę. Jei nukentėjės vis tiek lieka užspringęs, atlikti penkis Heimlico stūmius (22 pav.). Užspringusijį apglėbtį iš nugaros (jei liganis guli, atsitūpti virš jo), vienos rankos kumštį uždėti žemiau jo krūtinkaulio (tarp šonkaulių lanko apačios ir bambos), kita ranka sugriebti kumštį. Tada greitu, stipriu judesiu spustelėti į save ir į viršų. Besiverždama plaučiuose susidariusi oro srovė gali atverti kvėpavimo takus. **Šiuos veiksmus atlikite pakaitomis, kol žmogus atsprings arba neteks sąmonės;**

22 pav. Heimlico stūmiai

60.5. jei užspringęs asmuo yra nesąmoningas ar praranda sąmonę, jis paguldomas ant kieto pagrindo, kviečiama pagalba (GMP), pradedamas kraujotakos ir kvėpavimo atstatymas;

60.6. pirštais bandyti pašalinti svetimkūnį galima tik tuo atveju, jei jis yra iš kietos medžiagos ir yra matomas.

61. **!** Vaiko (asmens iki 18 metų) gaivinimas skiriasi nuo suaugusiojo gaivinimo, nes vaikai dažniau miršta ne dėl širdies veiklos, o dėl kvėpavimo sutrikimo. Vaikams širdis staiga sustoja retai, paprastai tai būna kvėpavimo sutrikimo ir (ar) šoko (kraujotakos sutrikimo) pasekmė (vadinamasis antrinis hipoksinis širdies sustojimas).

62. Pradinio vaiko gaivinimo tikslas – kvėpavimo ir kraujotakos atkūrimas ir (ar) palaikymas, iki bus pradėtas specialusis gaivinimas.

63. **!** Pradinis gaivinimas atliekamas **ABCD** principu ir apima:

63.1. kvėpavimo takų atvėrimą (**A**);

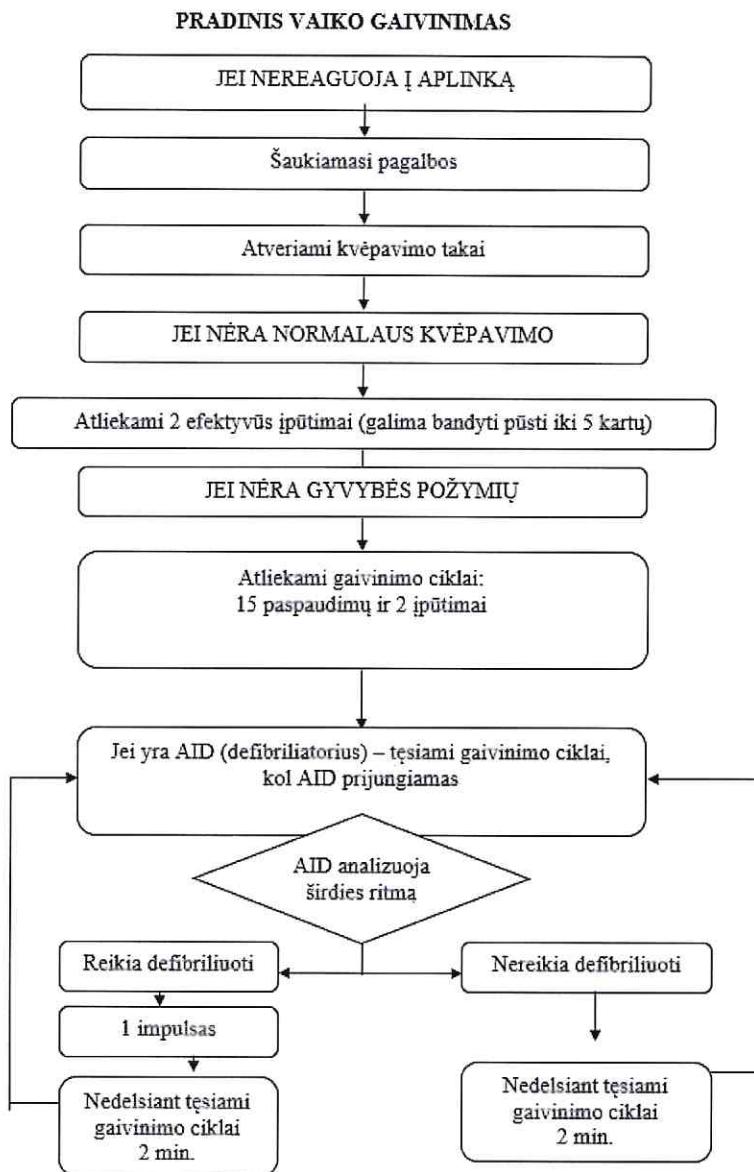
63.2. dirbtinį kvėpavimą, nustojus kvėpuoti (**B**);

63.3. krūtinės ląstos paspaudimus (**C**) ir dirbtinį kvėpavimą, sustojus širdies veiklai ir kvėpavimui;

63.4. defibriliaciją, kai yra skilvelių virpėjimas ar skilvelinė tachikardija be centrinio pulso bangos, panaudojant AID (automatinį išorinį defibriliatorių) (**D**);

63.5. užspringimo nustatymą ir svetimkūnio šalinimą iš kvėpavimo takų.

64. **!** Vaiko gaivinimas (pradinio vaiko gaivinimo veiksmų seka):

64.1. jei tikslus vaiko amžius nežinomas, tačiau jis atrodo fiziškai subrendęs, jis gaivinamas vadovaujantis suaugusio žmogaus pradinio gaivinimo standartu;

64.2. prieš pradedant teikti pirmąją pagalbą, įvertinama situacija, galimi pavojai ir imamasi visų įmanomų situaciją atitinkančiu atsargumo priemonių;

64.3. patikrinama sąmonė pajudinant ir pašaukiant. Pagalba kviečiama:

64.3.1. jeigu reaguoja ar sujuda, įvertinami sužeidimai, kviečiama GMP, stebima būklė, jei galima, padėtis nekeičiama;

64.3.2. jeigu nereaguoja ir nejuda – šaukiamasi pagalbos, atliekami pradinio gaivinimo veiksmai. GMP kviečiama po 5 gaivinimo ciklų (1 gaivinimo ciklas: krūtinės ląstos paspaudimai ir ipūtimai santykiiu 30:2);

64.3.3. jei yra du gaivintojai, antrasis turi kvesti GMP, traumos atveju stabilizuoti kaklą rankomis;

64.4. atveriami kvėpavimo takai;

64.5. nustatoma, ar kvėpuoja. Nereguliarus kvėpčiojimas nelaikomas kvėpavimu;

64.5.1. jeigu gaivinamasis nereaguoja, nejuda, tačiau kvėpuoja, jis paguldomas ant šono (itariant stuburo traumą to daryti negalima), stebimas jo kvėpavimas ir laukiamą GMP;

64.5.2. jeigu nekvėpuoja, pradedamas dirbtinis kvėpavimas – atliekami ne mažiau kaip 2 efektyvūs įpūtimai (galima bandyti pūsti iki 5 kartų); esant galimybei, gaivintojai gali naudoti savaime prisipildančius (Ambu tipo) oro maišus;

64.6. atliekami krūtinės ląstos paspaudimai (toliau – paspaudimai):

64.6.1. paspaudimai atliekami stipriai spaudžiant apatinę krūtinkaulio dalį – apie trečdalį krūtinės ląstos gylio, dažnis – 100–120 k./min.;

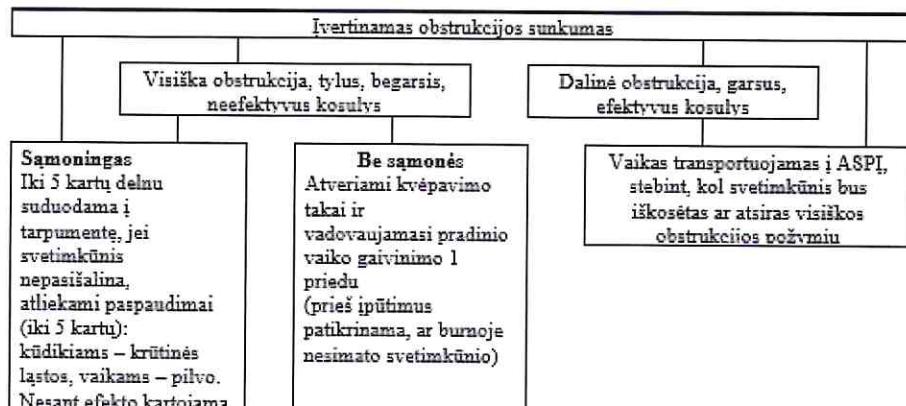
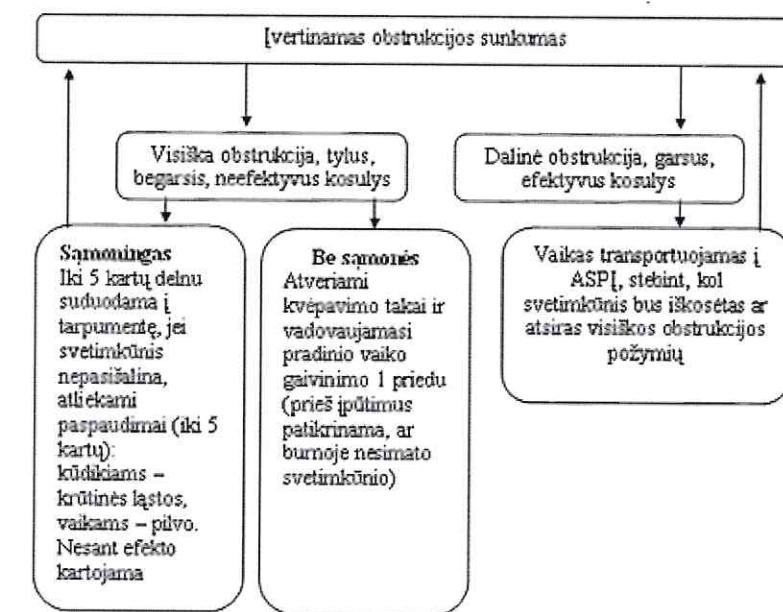
64.6.2. gaivintojas specialistas paspaudimų poreikį nustato pagal centrinį pulsą (per 5–10 sek.) arba gyvybės požymius. Jei vaikas nekvėpuoja, tačiau jo pulsas dažnesnis kaip 60 k./min. ar yra kitų gyvybės požymių, gaivintojas specialistas tėsia vien įpūtimus 12–20 k./min. (kas 1 min. tikrindamas pulsą ar gyvybės požymius), iki atsiras spontaninis kvėpavimas ar atvyks GMP;

64.7. krūtinės ląstos paspaudimai ir dirbtinis kvėpavimas atliekami ciklais santykiu 15:2;

64.8. esant galimybei, naudojamas AID (defibriliatorius); jei defibriliacija atliekama vaikui iki 8 m. amžiaus, naudojami vaikiški elektrodai (impulso stiprumas iki 50–75 J). Defibriliaciją vaikams galima atlikti ir suaugusiesiems skirtais elektrodais.

⚠️ 65. Pagalba vaikui, esant svetimkūniui kvėpavimo takuose:

Pagalba vaikui, esant svetimkūniui kvėpavimo takuose

65.1. kvėpavimo takų svetimkūnis gali sukelti dalinį (lengvą) ar visišką (sunkų) kvėpavimo takų užkimšimą (obstrukciją):

65.1.1. dalinės (lengvos) obstrukcijos požymiai: garsus ir efektyvus kosulys, vaikas verkia ar kalba, gali įkvėpti oro. Esant lengvai obstrukcijai, reikia netrukdyti kosėti, stebėti, ar neatsiranda sunkios obstrukcijos požymių, kvesti GMP ar gabenti vaiką savo transportu į artimiausią ASPI;

65.1.2. visiškos (sunkios) obstrukcijos požymiai: vaikas negali verkti, kalbėti, įkvėpti, kosulys tampa neefektyvus (tylus ar begarsis), pamėlsta oda ir gleivinės, vėliau sutrinka sąmonė. Esant sunkiai kvėpavimo takų obstrukcijai, sąmoningam vaikui atliekami svetimkūnio šalinimo veiksmai, o nesąmoningas vaikas guldomas ant kieto pagrindo, atveriamama burna, jei svetimkūnis matomas, jis pašalinamas. Jei svetimkūnio nematyti, vadovaujamas pradinio gaivinimo veiksmų sekai;

65.2. visus springusius vaikus, net ir pašalinus svetimkūnį, būtina skubiai vežti į asmens sveikatos priežiūros įstaigą.

66. Pradinio vaiko gaivinimo veiksmai tesiame tol, kol:

66.1. atvyksta GMP;

66.2. atsiranda gyvybės požymių (vaikas pradeda judėti, atmerkia akis, atkuriamas normalus kvėpavimas);

66.3. gaivintojas išsenka ir (ar) kyla tiesioginė grėsmė gaivintojo gyvybei.

VI SKYRIUS RAIŠČIŲ PATEMPIMAS IR IŠNIRIMAS

67. Patempti raiščiai, išnires sąnarys įmobilizuojami ir standžiai apvyniojami tvarsčiu, kad nejudėtų (23 pav.). Jei pažeista kūno dalis judės, dėl stipraus skausmo nukentėjusijį gali ištikti šokas.

23 pav. Patempti raiščiai

68. Nukentėjusijį reikia paguldyti ir ant sužeistos vienos uždėti pūslę su ledu ar šaltu vandeniu.

VII SKYRIUS KAULŲ LŪŽIAI

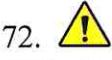
69. Kaulų lūžiai būna uždari ir atviri (24 pav.).

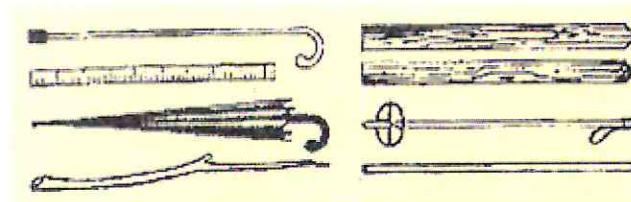

24 pav. Kaulų lūžiai

70. Uždaras lūžis – kai kaulo lūžgaliai nepažeidžia aplinkinių audinių. Atviras kaulo lūžis praduria (pažeidžia) odą, todėl pirmiausia lūžis tvarstomas kaip žaizda.

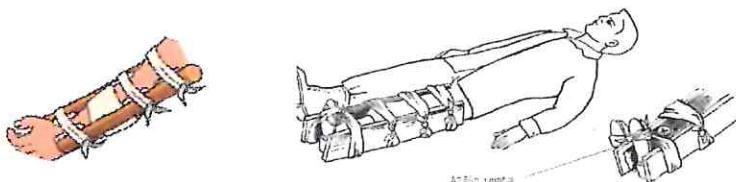
71. Drabužiai, kurie trukdo suteikti pagalbą, nuvelkami ir, jei reikia, perkerpami; nuaunama avalynė.

72. Svarbiausia imobilizuoti pažeistą vietą taip (fiksuoti lūžusius kaulus), kad nejudėtų lūžgaliai. Tam dedami įtvarai. Geriausiai tinka specialūs metaliniai (vieliniai). Kai įvykio vietoje nėra specialių įtvarų, naudojami bet kokie parankiniai daiktai: lentelės, faneros gabalai, lazdelės, kartono plokštės, metalinės sijas ir kt. (25 pav.).

25 pav. Imobilizacijos priemonės

73. Dedant įtvarus, reikia nespausti ir nesužeisti minkštų audinių, todėl įtvarai apvyniojami marle arba kita plona medžiaga, prieš tai padėjus vatos, vilnos, šieno, samanų (26 pav.).

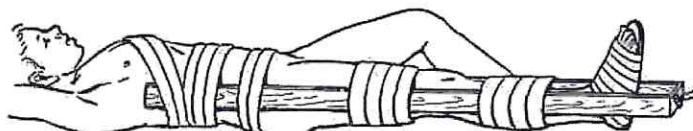

26 pav. Kaulo lūžio immobilizacija

74. Įtvarai dedami iš išorinės ir iš vidinės pusės. Jie turi apimti abu sąnarius, tarp kurių yra lūžės kaulas. Įtvarai tvirtinami marliniais tvarsčiais, vyniojant juos nuo galūnės apačios į viršų. Jei nėra tvarsčių, galima naudoti diržą arba virvę.

75. Dedant įtvarą, negalima tamptyti pažeistos galūnės, mėginti atstatyti deformuotą vietą.

76. **Šlaunkaulio lūžis ir kelio kaulo lūžis per sąnarį** (27 pav.):

27 pav. Įtvaro déjimas esant šlaunkaulio lūžiui ir kelio kaulo lūžiui per sąnarį

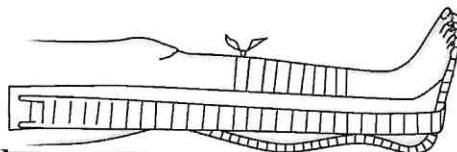
76.1. įtvarą reikia dėti ant visos kojos ir pėdos;

76.2. šiuo atveju geriausia tinka mediniai įtvarai, kurių vienas dedamas prie kojos išorinės pusės nuo kulno iki pažasties, kitas - prie kojos vidinės pusės nuo kulno iki kirkšnies;

76.3. įtvarai tarpusavyje surišami;

76.4. neturint specialių įtvarų, lūžės šlaunkaulis įtveriamas trimis ilgais parankiniais įtvaraais iš nugaros ir abiejų kojos šonų, fiksujant klubo, kelio ir čiurnos sąnarius.

77. Blauzdos kaulo lūžis: įtvaras dedamas nuo pirštų galų iki viršutinio šlaunies trečdalio iš abiejų pusių fiksujant kelio ir čiurnos sąnarius (28 pav.).

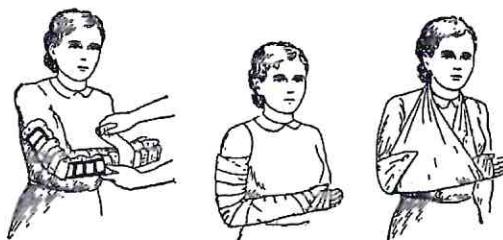
28 pav. Itvaro dejimas esant diauzaos kaulo lūžiui

78. Rankos kaulo lūžis: ranka fiksuojama sulenkta per alkūnės sąnarių stačiu kampu. Įtvaras dedamas nuo pirštų galų iki alkūnės (29 pav.).

29 pav. Itvaro dejimas esant rankos kaulų lūžiui

79. Žasto kaulo lūžis ir raktikaulio lūžis (30 pav.):

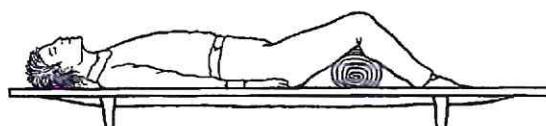
30 pav. Itvaro dejimas esant žasto kaulo lūžiui ir raktikaulio lūžiui

79.1. Įtvaras turi fiksoti peties, alkūnės ir riešo sąnarius;

79.2. neturint tinkamų įtvarų, galima ranką sulenkti stačiu kampu per alkūnės sąnarių, parišti ant kaklo skarele, diržu ar, užlenkus švarko kampą, prisegti;

79.3. po to plačiu tvarsčiu ir rankšluosčiu pritvirtinti ją prie krūtinės.

80. **Dubens kaulo lūžis** (31 pav.):

31 pav. Esant dubens kaulo lūžiui

80.1. lūžus dubens kaului, nukentėjusiajam dubens sritis standžiai subintuojama;

80.2. prilaikomas ne mažiau kaip trijų žmonių (vienas iš jų prilaiko dubenį) nukentėjęs guldomas ant lentos arba tiesiai ant neštuvo sulenkdomis kojomis, po keliais padedant ritinėli.

81. **⚠️** Visais atvejais galimo lūžio vietoje dedamas šaltas kompresas, pūslė su ledu ar šaltu vandeniu.

82. Stengtis malšinti skausmą ir kuo greičiau kreiptis į gydymo įstaigą.

VIII SKYRIUS SAULĖS SMŪGIS. ŠILUMOS SMŪGIS. PERKAITIMAS

83. Saulės smūgių sukelia saulės spinduliai, šilumos smūgių žmonės gauna dirbantys perpildytose patalpose, karštose, blogai vėdinamose patalpose.

84. Nukentėjės nuo saulės smūgio žmogus būna jautrus šviesai, skundžiasi patamsėjimu akyse, pilvo skausmu, vėliau jis pradeda viduriuoti. Labai sunkiai atvejais prasideda traukuliai, žmogus vemia, sunerimsta, o dažnai netenka ir sąmonės.

85. Gavusiam šilumos smūgį šie simptomai ryškėja greičiau. Dažnai be ryškesnių išankstinių simptomų nukentėjės žmogus netenka sąmonės.

86. Nukentėjusį reikia paguldyti pavėsyje arba šaltoje patalpoje, atsagstyti sagas ir atidengti krūtinę. Ant galvos, kaklo ir krūtinės dėti šaltus kompresus, védinti (vėduokle, ventiliatoriumi) (32 pav.). Nardinti visą kūną į šaltą vandenį negalima.

32 pav. Nukentėjusio gaivinimas

87. Jeigu nukentėjės žmogus nepraradės sąmonės, jam reikia duoti gerti šalto gérimo, geriausiai mineralinio vandens. Negalima duoti alkoholinių gérimų.

88. Visais atvejais kuo greičiau iškvesti gydytoją.

IX SKYRIUS NUŠALIMAS IR BENDRAS NUŠALIMAS

89. Nušalimas labiausiai priklauso nuo oro temperatūros.

90. Drėgnai ir vėjuotu oru nušlala greičiau. Nuo šalčio susiaurėja kraujagyslės, dėl to tam tikra kūno dalis gauna nepakankamai kraujo, oda pabala.

91. Jeigu laiku nesuteikiama pirmoji pagalba, audiniai apmiršta.

92. Skiriami keturi nušalimo laipsniai (33 pav.):

33 pav. Nušalimo laipsniai

92.1. pirmas - odos pabalimas; atšildžius lieka rausva dėmė;

92.2. antras - pūsių susidarymas;

92.3. trečias - nušalus vieta pamėlus, oda nepaslanki; atšildžius atsiranda kraujingų žaizdų;

92.4. ketvirtasis - nušalusios kūno dalys, audiniai apmiršta.

93. Svarbiausias pirmosios pagalbos tikslas - kuo greičiau atstatyti kraujotaką.

94. Sušalęs žmogus nešamas į kambario temperatūros patalpą, sušildyti jį užklojant.

95. Šildyti nušalusias vietas delnais (jei nėra kitų galimybių).
96. Jei nušalo galūnės, nepamiršti nuimti žiedų ar kitų papuošalų (atšylant galūnės gali tinti).
97. Jeigu nušalimas yra pirmo laipsnio, atšalusias kūno dalis reikia palaikyti kambario temperatūros vandenye.
98. Nukentėjusiajam su antro arba trečio laipsnio nušalimu, pirmoji pagalba teikiama vidutiniškai šiltoje patalpoje.
99. Nušalusios kūno vietas uždengiamos steriliu tvarsčiu ir sutvarstomos.
100. Sutvarstytos kūno dalys susukamos į minkštą storą audinį (antklodę, megztinį).
101. Jei nukentėjęs asmuo sąmoningas, duoti jam gerti drungno ar šilto gėrimo. Negalima Duoti gerti karštų gėrimų.
102. Po to suvynioti į šiltą antklodę ir kuo greičiau nuvežti į gydymo įstaigą.
103. Ketvirtio laipsnio sušalimas - tai bendras organizmo pakenkimas, kurį sukelia šaltis. Dažniausia sušala pervarge, paliege, išsekė asmenys. Iš pradžių jaučiamas nuovargis, mieguistumas, žmogus netenka jégų, o nukritus kūno temperatūrai, ir sąmonės.
104. **NEGALIMA:** Kaitinti nušalusių kūno vietų karštu vandeniu, karšta pūsle, laikyti prie ugnies, glausti prie radiatorių, šildyti naudojant plaukų džiovintuvą, trinti nušalusią vietą sniegu ar kitu šiurkščiu daiktu (audiniu), nes galima sužaloti odą.

X SKYRIUS APALPIMAS

105. **Apalpimas** - tai trumpalaikis sąmonės netekimas, kurį sukelia staugus galvos smegenų kraujotakos nepakankamumas (34 pav.). Paprastai dažniau alpsta nėščios moterys, nusilpę, taip pat labilios, tai yra silpnos nervų sistemos, žmonės. Alpstama pervargus, ilgai būnant tvankioje patalpoje ir stovint vienoje vietoje, iš baimės pamačius žaizdą, kraują.

34 pav. Apalpimas

106. Apalpimą gali sukelti skausmas arba emocijos, todėl kartais jis dar vadinamas nerviniu šoku. Būdinga tai, kad prieš tai žmogus nusiskundžia galvos svaigimu, pykinimu, temimu akyse ir tik paskui krenta. Dažnai alpdamas žmogus ant žemės nusileidžia lengvai, smarkiai neužsigaudamas.

107. Apalpęs asmuo būna išblyškės, oda išpilta šaltu prakaitu, kojos, rankos šaltos. Tikrinant pulsą arterijos srityje, dažnai jis jaučiamas silpnas ar neapčiuopiamas, tik kartais retas ar padažnėjęs. Apalpimas trunka 20 - 40 sekundžių, paskui žmogus atgauna sąmonę.

108. **!** Teikiant pirmąją pagalbą apalpusajam svarbiausia, kad kraujas pasiektų galvos smegenis. Pirmiausia jį reikia paguldyti taip, kad galva būtų žemiau, o kojos pakeltos aukščiau širdies lygio, nes taip pagerėja smegenų krauko apytaka (35 pav.). Patariama atsegti veržiančius drabužius ties kaklu, krūtine ir liemeniu, vyrams atrišti kaklaraištį. Reikėtų atidaryti langą arba duris, kad būtų daugiau gryno oro bei deguonies, duoti pauostytį amoniako, juo patrinti smilkinius. Galima šaltu vandeniu apšlakstyti veidą, kaklą, krūtinę, paploti lagoniui per

veidą delnais arba rankšluosčiu, sumirkytu šaltame vandenye. Apžiūrėti, ar krisdamas žmogus neužsigavo galvos, ar nesusižeidė. Esant galimybei, pamatuoti arterinį spaudimą, jei jis būtų per žemas, skubiai kviečti Greitąją medicinos pagalbą. Labai susilpnėjus kvėpavimui, retais atvejais reikia daryti gaivinimą.

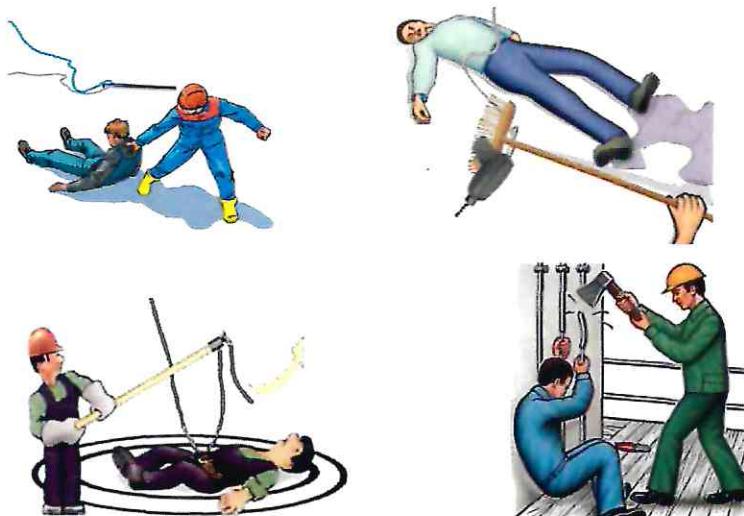
35 pav. Gaivinimas apalpus

109. Nukentėjusiam pradėjus atsigauti, reikėtų ji nuraminti ir padėti pamažu atsisesti. Tinkamai pasirūpinus apalpusiu žmogumi, jis greitai visiškai atsigauna. Jei po 3 minučių nukentėjusysis neatgauna sąmonės, aplinkiniai turėtų iškvieсти greitąją medicinos pagalbą.

XI SKYRIUS ELEKTROS TRAUMOS

110. Elektros traumą gali sukelti tiek aukštos, tiek žemos įtampos elektros srovė, žaibas.

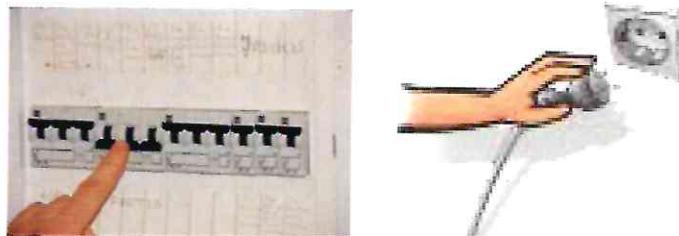
111. Elektros srovės sužalojimo atvejais reikia nukentėjusijį kuo greičiau atpalaiduoti nuo elektros srovės, nes nuo srovės veikimo trukmės priklauso elektros traumos sunkumo laipsnis (36 pav.).

36 pav. Nukentėjusiojo atpalaidavimas nuo elektros srovės

112. Prisilietus prie įtampą turinčių srovinių dalių, daugeliu atveju prasideda savaiminis mėšlungiškas raumenų susitraukimas ir bendras sujaudinimas, dėl to gali sutrikti arba visai sustoti kvėpavimo organų ir kraujotakos veikla.

113. Jei nukentėjęs laidą laiko rankose, tai pirštai gali būti taip stipriai susispude, kad bus neįmanoma išlaisvinti laidą iš jo rankų, todėl teikiant pagalbą visų pirma reikia išjungti įtampą toje įrenginio dalyje, kurią liečia nukentėjęs. Atjungti reikia išjungiklio ar kito atjungiančio aparato pagalba arba išsukti kamštinius saugiklius, ištraukti kištuką iš elektros kištukinio lizdo (37 pav.).

37 pav. Elektros srovės atjungimas

114. **!** Jei įrenginio neįmanoma pakankamai greitai atjungti, reikia imtis priemonių nukentėjusį atpalaiduoti nuo srovinių dalių, kurias jis liečia. Tai daryti galima, imant už jo sausų drabužių, bet vengiant prisiliesti prie greta esančių metalinių daiktų ir drabužiais neapdengtų nukentėjusio kūno dalių.

115. **!** Jeigu nukentėjės yra aukštai, įrenginį atjungus ir atpalaidavus nukentėjusį nuo elektros srovės, jis gali nukristi. Tuo atveju reikia imtis priemonių, užtikrinančių nukentėjusio saugumą.

116. Atjungiant įrenginį, kartu gali būti atjungtas ir elektros apšvietimas, todėl, jei nepakankamas natūralus apšvietimas, reikia užtikrinti apšvietimą iš kito šaltinio, tačiau neuždelsiant įrenginio atjungimo ir pagalbos nukentėjusiam suteikimo.

117. **!** Reikia iškvesti greitą medicinos pagalbą arba vežti į gydymo įstaigą, nes elektros srovės poveikis gali pasireikšti ir vėliau (pav. sutrikti širdies ritmas).

XII SKYRIUS SMEGENŲ SUTRENKIMAS

118. Pirmiausia reikia stengtis, kad nukentėjusio kvėpavimo takai būtų laisvi.

119. Be sąmonės esantis žmogus guldomas ant šono arba ant nugaros, bet galva turi būti pasukta į šoną (38 pav.).

38 pav. Sąmonės netekusio gaivinimas

120. Tokioje padėtyje nukentėjės negali uždusti nuo užkritusio liežuvio ar vėmalų.

121. Skubiai kvieсти greitą pagalbą.

XIII SKYRIUS PIRMOJI PAGALBA ĮKANDIMŲ ATVEJU

122. Įkandus gyvatei ar nuodingiemis vabzdžiams, atsiranda galvos svaigimas, pykinimas, vėmimas, kartus skonis ir sausumas burnoje, padažnėja pulsas, širdies plakimas, dusulys, mieguistumas.

123. Įkandimo vietoje oda parausta, patinsta (39 pav.), atsiranda deginantis skausmas.

39 pav. Gyvatės įkandimas

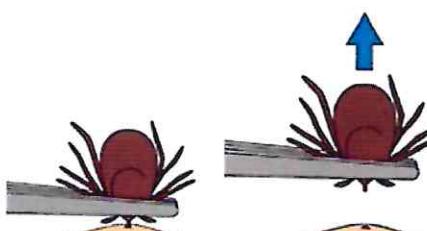
124. **⚠️** Pirmoji pagalba įkandus gyvatei:
- 124.1. nepanikuoti - mirtis nuo gyvatės įkandimo ištinka retais atvejais;
  - 124.2. vengti nereikalingų judesių – judant nuodai greičiau pasiskirsto kūne;
  - 124.3. neskubėti užspausti žaizdos, leisti pakraujuoti 15-30 sekundžių – išbėgs dalis nuodų;
  - 124.4. kuo greičiau nuplauti žaizdą švariu vandeniu su muilu (jei yra galimybė) ir uždėti šaltą kompresą – šaltis malšina skausmą ir patinimą, trukdo nuodams išplisti kūne;
  - 124.5. nuimti apyrankes, žiedus, laikrodį – veržia t instant pažeistai vietai;
  - 124.6. kiek įmanoma skubiau kreiptis medicininės pagalbos.
125. **⚠️** Negalima:
- 125.1. pridenginti įkandimo vietas;
  - 125.2. daryti pjūvius;
  - 125.3. užveržti galūnes;
  - 125.4. duoti gerti alkoholio;
  - 125.5. siurbti nuodus iš žaizdos.
126. Nukentėjusi reikia kuo skubiau pristatyti į gydymo įstaigą.
127. **⚠️** Gyvūnų įkandimai:
- 127.1. žaizdą ir įdrėskimus dezinfekuoti žaizdų dezinfekavimo tirpalu ir aprišti steriliu tvarsčiu;
  - 127.2. nukentėjusį nukreipti į gydymo įstaigą, kad paskiepytų prieš pasiutligę.
128. Asmenis, kuriems ant odos, į nosį, akis ar burną pateko pasiutusio gyvūno seilių, būtina taip pat nukreipti į gydymo įstaigą, kad paskiepytų prieš pasiutligę.
129. **⚠️** Uodų įkastas vietas (40 pav.) reiktų nuplauti su muilu, nusausinti. Nuo niežtėjimo ir tinimo padeda liaudiškos priemonės – česnako ar svogūno sultys (galima patepti riekele). Visais atvejais, kai įgėlus uodui prasideda karščiavimas, galvos skausmai, pykinimas, būtina skubiai vykti į gydymo įstaigą.

40 pav. Uodo įkandimas

130. Pirmoji pagalba įsisiurbus erkei:

130.1. suimti erkę specialiu pincetu kuo arčiau odos. Atsargiai judinant į šonus pabandyti erkę ištraukti. Nespausti erkės pilvelio (41 pav.);

41 pav. Erkės ištraukimas

130.2. jeigu erkės įkandimo vietoje atsiranda paraudimas (42 pav.), blogai jaučiatės, nedelsiant kreiptis į gydytoją;

42 pav. Erkės įkandimo vieta

130.3. po erkės pašalinimo ir/ar jei erkės galva liko įsisiurbusi, tepti žaizdą dezinfekuojančiu (jodo, spirito ar kt.) tirpalu;

130.4. sutvarstyti žaizdą ir vykti į gydymo įstaigą;

130.5. **⚠** netepti („neskandinti“) erkės ir įkandimo vietas vazelinu, sviestu, aliejumi, žibalu.

131. Igélus bitei, pašalinti geluonį (43 pav.) ir prie igélimo vietas prigliausti cukraus gabalėli arba gysločio lapą - jie pašalina iš žaizdelės nuodus ir apsaugo nuo tinimo.

43 pav. Bitės įkandimo vieta

132. **⚠** Žmogus, kuriam vabzdžių igélimai itin pavojingi, turėtų nešiotis vienkartinį švirkštą, pripildytą adrenalino: igélius vabzdžiui ir prasidėjus alerginiams simptomams, asmuo susileidžia vaistą ir taip laimi laiko, kad galėtų pasiekti gydymo įstaigą.

XIV SKYRIUS NUKENTĖJUSIO PERNEŠIMAS IR PERVEŽIMAS

133. **⚠** Nelaimingų atsitikimų atvejais būtina ne tik skubiai suteikti pirmają pagalbą, bet ir teisingai bei greitai nukentėjusį atvežti į gydymo įstaigą.

134. Nesilaikant pernešimo ir pervežimo taisyklių, nukentėjusiajam galima padaryti nepataisomos žalos.

135. **⚠️** Keliant, pernešant ir pervežant nukentėjusijį reikia sudaryti jam patogią padėtį ir nekratyti jo:

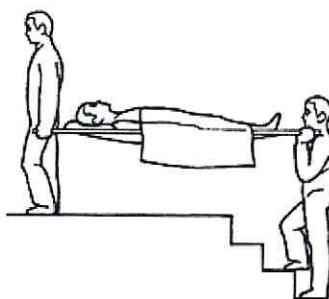
- 135.1. nešant ant rankų, teikiantieji pagalbą turi eiti koja kojon;
  - 135.2. pakelti ir paguldyti reikia sutartinai, geriausiai skaičiuojant;
  - 135.3. nukentėjusį asmenį reikia imti iš sveikos pusės, teikiantieji pagalbą turi klūpėti ant vieno ir to paties kelio ir taip rankas pakišti po galva, nugara, kojom ir užpakaliu, kad pirštai pasirodytų iš kito šono;
  - 135.4. jei įmanoma, nukentėjusiojo nereikia nešti prie neštuvo, o tebeklūpant ji kilstelėti ir kam nors pakišti po juo neštuvas.
136. Pakenkus stuburą, nukentėjusį dedant ant neštuvo, prieš tai reikia ant jų uždėti lentą ir ją apkloti drabužiais.
137. Neradus lento, nukentėjės žmogus į neštuvas guldomas ant pilvo.
138. Lūžus apatiniam žandikauliui ir jei nukentėjės asmuo dūsta, jį reikia guldysti kniūbsčia.
139. Pilvo traumos atveju nukentėjusijį reikia guldysti ant nugaros, sulenkti kojas per kelio sąnarius, o į pakinklius įdėti iš rūbų padarytus gnužulus (44 pav.).

44 pav. Nukentėjusio pernešimas ir pervežimas pilvo traumos atveju

140. **⚠️** Krūtinės ląstos traumų atvejis nukentėjusį asmenį reikia nešti pusiau sėdimoje padėtyje, pakišus po nugara rūbus.

141. Lygia vieta nukentėjusijį reikia nešti kojomis į priekį, o kylant į kalną arba lipant laiptais - galva į priekį. Kad kylant aukštyn neštuvali būtų horizontalioje padėtyje, žemiau esantys asmenys neštuvas turi pakelti aukštyn (45 pav.).

45 pav. Nukentėjusio nešimas laiptais

142. Kad neštuvali nesiūbuotų ir nekratyti, teikiantys pagalbą žmonės turi žengti ne į koją, o šiek tiek sulenkę kelius ir kiek galima mažiau keldami kojas.

143. Pernešimo metu reikia stebėti nukentėjusiojo padėti, pataisyti pagalvę, padėtus po juo drabužius, numalšinti troškulį (išskyrus pilvo traumų atvejus), apsaugoti nuo darganos ir šalčio.

144. Nukelti nuo neštuvo reikia taip pat kaip ir pakeliant, kai buvo dedamas ant neštuvo.
145. Kai nešti reikia toli, nešėjai neštuvas nešti turi ant pririštų prie rankenos diržų,